

مآخذشناسی مشاوره

اشاره:

کتاب، در پژوهش‌های کتابخانه‌ای، دارای اصلی‌ترین نقش در به بار نشستن شجره پژوهش است. نهال پژوهش در جوار جویبار کتاب سیراب و تنومند شده و ثمر می‌دهد. علی‌رغم گسترش رسانه‌های متنوع در عصر حاضر، هنوز کتاب گنجینه‌ای ژرف‌ناک و گسترده است که پیوسته نیازهای معرفتی - معیشتی بشر را با کمال بخشندگی برطرف کرده است.

اکنون که مجله پژوهش و حوزه این فرصت را به دست آورده تا به موضوع مشاوره در حوزه بپردازد، جا دارد برای تکمیل رسالت اطلاع‌رسانی پژوهشی خود اشاره‌ای کوتاه به مکتوبه‌های عرصه مشاوره بيفکند. در این اشاره گذرا، تنها سی اثر از مجموعه کتاب‌های مشاوره و راهنمایی انتخاب و معرفی شده است. به یقین آثار بیشتری در این زمینه موجود است که این مجال را گنجایش همه آنها نیست. بنابراین تتبع و تورق آن را به جویندگان این موضوع وا می‌گذاریم.

۱. آشنایی با اصول و فنون مشاوره

رهنمایی، سیداحمد، ۱۳۸۶، مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ دوم، قم، ۲۴۸ ص.

این اثر مشتمل بر شانزده درس است: درس اول با عنوان «مشاوره چیست؟» به مفهوم‌شناسی مشاوره پرداخته و درس دوم فرایندی بودن مشاوره را تبیین کرده است. در درس سوم از ارتباط مشاوره با حرفه‌های نظیر، سخن به میان آمده و در درس چهارم و پنجم به نقش رویکردها و گرایش‌های نظری و کاربردی در مشاوره اشاره شده است. درس ششم تا نهم اصول ارتباطات مشاوره‌ای را بررسی کرده و درس دهم و یازدهم اصول مصاحبه مشاوره‌ای را بیان کرده است.

درس دوازدهم و سیزدهم اصول تشخیص مشاوره‌ای را نشان داده و از ارتباطات تصویری و ابزاری نیز برای تشخیص، یاد شده است. درس چهاردهم با پرداختن به اصول توصیه‌های مشاوره‌ای، باید‌ها و نبایدهای مربوط به توصیه‌ها را ارائه کرده است. در درس پانزدهم از آداب توصیه‌های مشاوره‌ای سخن به میان آمده و عنوان درس شانزدهم نمونه راهکارها و توصیه‌های مشاوره‌ای است.

۲. اصول روان‌شناسی بالینی و مشاوره

جویدیت تاد و آرتور سی. بوهارت، مترجم: مهرداد فیروزبخت، ۱۳۸۳، انتشارات مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ دوم، تهران، ۷۷۶ ص.

این نوشتار دارای هشت بخش است: در بخش اول از وضعیت روان‌شناسی حرفه‌ای و تحول تاریخی آن سخن به میان آمده است. بخش دوم با عنوان سنجش، از روش‌های سنجش و تشخیص، روش‌های سنجش عقلانی، شناختی و عصبی- روان‌شناختی، و سنجش شخصیتی، رفتاری و سایر سنجش‌ها یاد شده است. بخش سوم در زمینه رویکردهای روان‌پویشی از زیگموند فروید و روانکاوی، و رویکردهای میان‌فردی سخن گفته است.

بخش چهارم با عنوان رویکردهای انسان‌گرا، به بحث از درمان مراجع محور و سایر درمان‌های شخص‌محور، رویکرد گشتالتی و سایر رویکردهای وجودی- انسان‌گرا پرداخته است. بخش پنجم با عنوان رویکردهای رفتاری و شناختی، به رویکردهای

رفتاری، طب رفتاری و هیپنوتیزم، و رویکردهای شناختی در آسیب‌شناسی روانی و روان‌درمانی اشاره شده است.

بخش ششم با نام رویکردهای رابطه‌ای، از رویکردهای گروهی درمان و مشاوره ازدواج، خانواده و کودک سخن گفته است. بخش هفتم، مسائل تجربی و نظری را بررسی کرده و بخش هشتم با پرداختن به مسائل معاصر، از روان‌شناس و جامعه‌معاصر، تنوع و مباحث پست مدرن، و مباحث حرفه‌ای سخن گفته است.

۳. اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش

اردبیلی، یوسف، ۱۳۷۶، مؤسسه انتشارات بعثت، چاپ پنجم، تهران، ۴۰۳ ص.
این اثر در ۳۲ فصل، به اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش می‌پردازد. عناوین این فصل‌ها به شرح ذیل است:

فصل اول: لزوم راهنمایی؛ فصل دوم: تعریف، اصول و هدف‌های راهنمایی؛
فصل سوم: انواع راهنمایی (تحصیلی، حرفه‌ای، گروهی، سازشی، فردی و مشاوره گروهی)؛ فصل چهارم: تاریخچه راهنمایی در ایران پیش از اسلام؛ فصل پنجم: هدایت و ارشاد در ایران از صدر اسلام تاکنون؛ فصل ششم: تاریخچه راهنمایی و مشاوره جدید در جهان و ایران؛ فصل هفتم: فنون راهنمایی و پرونده تحصیلی؛ فصل هشتم: پرسش‌نامه؛ فصل نهم: اصول، محدودیت‌ها و ارزش مشاهده؛ فصل دهم: واقع‌نویسی (تعریف، شکل، روش جمع‌آوری وقایع و تفسیر آن)؛ فصل یازدهم: مقیاس درجه‌بندی؛ فصل دوازدهم: گروه‌سنجی؛ فصل سیزدهم: مصاحبه (گفت‌وگو یا مذاکره، مصاحبه حقیقت‌یابی، مصاحبه مشاوره‌ای، هدف مصاحبه حقیقت‌یابی، مراحل مصاحبه حقیقت‌یابی، شروع مصاحبه، طریق ازدیاد رابطه، پیشنهادهایی برای متن یا قسمت اصلی مصاحبه، مشاهده علایم و تشخیص و استفاده از آنها در مصاحبه، تلخیص مصاحبه، مصاحبه با معلمان و مصاحبه با والدین)؛ فصل چهاردهم: تست، تاریخ و تعریف آن؛ فصل پانزدهم: انواع تست‌های روان‌شناختی (تست‌های فردی، جمعی، ابزاری، کتبی، شفاهی، استعداد، معلومات، شخصیت، علایق، معلم‌ساخته، استاندارد، کلامی، غیر کلامی و طرز تهیه تست)؛ فصل شانزدهم: خصایص و شرایط اساسی تست؛ فصل هفدهم: تعریف و انواع نرم؛ فصل هیجدهم: نمودار پراکندگی - نیم‌رخ مورد تست، تاریخ

و تعریف آن؛ فصل نوزدهم: هدف‌ها، روش اجرا، شکل، تفسیر، محاسن و معایب شرح حال نویسی؛ فصل بیستم: سؤالیه شخصی شامل تعریف، عناصر اصلی و روش تهیه آن؛ فصل بیست و یکم: تشخیص مسائل و مشکلات دانش‌آموزان (تحصیلی، مقایسه پیشرفت تحصیلی و استعداد و توانایی مدرسه‌ای، انگیزه تحصیلی، انتخاب رشته تحصیلی، مسائل شغلی و حرفه‌ای، دلایل و ماهیت انتخاب‌های نامناسب، نیمرخ استعداد شغلی، منابع کسب اطلاع برای ترسیم نیمرخ‌های شغلی، مالی و مادی، بدنی و سلامتی، اجتماعی و شخصی و خانوادگی)؛ فصل بیست و دوم: مطالعه موردی شامل گردآوری و طبقه‌بندی اطلاعات و رئوس مطالب؛ فصل بیست و سوم: راهنمایی گروهی (انواع راهنمایی، هدایت تحصیلی، راهنمایی حرفه‌ای، منابع کسب اطلاع درباره فرصت‌های استخدامی، ساعات تعلیم اطلاعات، کلاس‌های مشترک، کنفرانس موردی، بازدیدها و روش انجام آن و کنفرانس شغلی)؛ در فصل بیست و چهارم و بیست و پنجم: صفات و خصوصیات مشاور و راهنما (عناوین و القاب کارکنان راهنمایی، تحصیلات مشاور، کیفیات شخصی و خصوصیات فردی، شناخت جامعه، داشتن استعداد رهبری و انجام کار، برادری و برابری، حُسن خلق، حُسن ظاهر و...)؛ فصل بیست و ششم: وظایف و مسئولیت‌های مشاوران؛ فصل بیست و هفتم: معلم و برنامه‌رهنمایی؛ فصل بیست و هشتم: تئوری و نقش آن در راهنمایی و مشاوره؛ فصل بیست و نهم: تئوری‌های راهنمایی و مشاوره؛ فصل سی‌ام: مکتب‌های مشاوره و راهنمایی؛ فصل سی و یکم: تعقیب و پیگیری و روش‌های آن (طرز تهیه سؤالات و تهیه نامه)؛ فصل سی و دوم: مشاوره از نظر پاترسون.

پروژه‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مکتب‌های راهنمایی و مشاوره

۴. اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در دوره‌های تحصیلی

صافی، احمد، ۱۳۸۱، انتشارات رشد، چاپ سوم، تهران، ۲۴۴ ص.

این نوشتار مشتمل بر پیشگفتار، هفت فصل و ضمایم است. عناوین سرفصل‌ها و برخی موضوع‌های این کتاب عبارت‌اند از: فصل اول: کلیاتی درباره راهنمایی و مشاوره شامل: مفهوم و تعریف هدایت یا راهنمایی، مفهوم مشورت و تعریف مشاوره، تفاوت راهنمایی و مشاوره، راهنمایی و مشاوره در اسلام، تعریف مشاوره از دیدگاه اسلام، اهمیت و ضرورت توجه به راهنمایی و مشاوره، خودآزمایی. فصل دوم: اهداف، اصول و خدمات

راهنمایی و خودآزمایی؛ فصل سوم: انواع راهنمایی؛ فصل چهارم: نظریه‌ها و روش‌های مشاوره؛ فصل پنجم: کارکنان آموزشگاه و ارتباط با خدمات راهنمایی؛ فصل ششم: روش‌ها و فنون شناخت و راهنمایی دانش‌آموزان؛ فصل هفتم: کلیاتی درباره آموزش و پرورش ایران و جایگاه راهنمایی و مشاوره در این نظام.

در بخش ضمایم این کتاب به مباحثی مانند شیوه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان و ضوابط آن و جدول دروس عمومی و اختصاصی رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه پرداخته شده است.

۵. اصول و فنون مشاوره با کودک

مؤلفان: کاترین گلدارد و دیوید گلدارد، مترجم: حامد برآبادی، ۱۳۸۴، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، چاپ دوم، تهران، ۳۹۶ ص.

این اثر از پیش درآمد و شش بخش اصلی تشکیل یافته که به این شرح است.

بخش اول و دوم به ترتیب از مشاوره با کودک و چشم اندازهای نظری سخن گفته و هر دو بخش شامل این مباحث است: مباحث مقدماتی، اهداف مشاوره با کودک، رابطه کودک - مشاور، و ویژگی‌های مشاور کودکان؛ بخش سوم مهارت‌های مشاوره با کودک را به این ترتیب بر شمرده است: مشاهده، گوش دادن فعال، کمک به کودک برای گفتن شرح حال خود، مقابله با انتقال و مقاومت، مبارزه با باورهای نامناسب و یا خودتخریب‌گر، تسهیل فعالانه تغییر، خاتمه دادن به مشاوره. بخش چهارم با عنوان بازی درمانی دارای این مباحث است: اتاق بازی درمانی، انتخاب وسایل یا فعالیت‌های مناسب، استفاده از حیوانات مینیاتوری، کار با سینی شنی، کار کردن با گل‌روسی، نقاشی، رنگ‌آمیزی، کولاژ و بازی‌های ساختنی، مسافرت خیالی، کتاب‌ها و داستان، عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی، اسباب‌بازی‌های ابری، بازی نمایش خیالی و بازی‌ها.

بخش پنجم با استفاده از برگه‌های تمرین شامل این سه موضوع است: تمرین‌هایی برای ایجاد عزت نفس، آموزش مهارت‌های اجتماعی و آموزش رفتارهای حفاظتی؛ بخش ششم شامل نتیجه‌گیری از مباحث کتاب است.

۶. اصول و فنون مشاوره و راهنمایی

شریفی، پاشا، و حسینی، سیدمهدی، ۱۳۶۸، انتشارات رشد، چاپ ششم، تهران، ۲۲۴ ص.
عنوان‌های دوازده گانه این کتاب به شرح ذیل است:

۱. فلسفه و تعریف راهنمایی؛ ۲. هدف‌های راهنمایی در آموزش و پرورش؛
۳. عواملی که در پیدایش راهنمایی مؤثر بوده‌اند؛ ۴. لزوم راهنمایی در آموزش و پرورش؛
۵. گسترش نقش راهنمایی در آموزش و پرورش؛ ۶. انواع راهنمایی؛ ۷. کارکنان راهنمایی، نقش و حدود وظایف هر یک؛ ۸. مشاوره و نقش آن در راهنمایی به اختصار؛ ۹. هدف‌های راهنمایی در آموزش و پرورش؛ ۱۰. فنون راهنمایی و مشاوره؛ ۱۱. جنبه‌های مختلف راهنمایی در کلاس؛ ۱۲. مشاوره و راهنمایی از دیدگاه اسلام.

۷. پویایی گروه و مشاوره گروهی

شفیع‌آبادی، عبدالله، ۱۳۸۴، انتشارات رشد، چاپ هشتم، تهران، ۱۷۶ ص.
اثر حاضر متشکل از پیشگفتار و نه فصل است:

فصل اول: تعاریف و انواع گروه؛ فصل دوم: ویژگی‌های گروه (تاریخچه گروه، عضویت قابل تعریف، احساس آرمان و هدف مشترک، همبستگی گروهی، و معیارها و استانداردهای گروه و...؛)؛ فصل سوم: پویایی گروه (تعاریف، خودشناسی، تغییر در گروه و مقاومت در برابر تغییر)؛ فصل چهارم: راهنمایی و مشاوره گروهی (تعاریف راهنمایی و مشاوره، تعاریف راهنمایی و مشاوره گروهی، مقایسه راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی، تاریخچه گروه‌درمانی، روش مشاوره گروهی و قوانین اساسی گروه)؛ فصل پنجم: تشکیل مشاوره گروهی؛ فصل ششم: فرایند عملکرد مشاوره گروهی (مراحل مشاوره گروهی، رهبری مشاوره گروهی، ارزیابی فرایند مشاوره گروهی، نقش اعضا در مشاوره گروهی، تصمیم‌گیری در مشاوره گروهی)؛ فصل هفتم: روش‌های مشاوره گروهی؛ فصل هشتم: گروه رشد خصوصیات فردی (فعالیت‌های فردی، فعالیت‌های اشتراکی، فعالیت‌های گروهی کوچک، ارزشیابی و خاتمه جلسات)؛ فصل نهم: گروه کاهش اضطراب امتحان.

۸. راهنمایی و مشاوره تحصیلی و تاریخچه راهنمایی و مشاوره در ایران
حسینی، مهدی، ۱۳۸۱، انتشارات رشد، چاپ چهارم، تهران، ۳۵۲ ص.
این اثر در پنج بخش و هر بخش در چند فصل تنظیم شده است. عنوان های هر یک از
این بخش ها و فصول آن چنین است:

بخش اول طی چهارده فصل به این مطالب می پردازد: مقدمه، راهنمایی تحصیلی
در مقاطع مختلف تحصیلی، ابزار در راهنمایی تحصیلی، عوامل مؤثر در راهنمایی
تحصیلی، هوش و استعداد و پیشرفت تحصیلی در راهنمایی تحصیلی، رغبت در راهنمایی
تحصیلی، شخصیت در راهنمایی تحصیلی، عوامل محیطی در راهنمایی تحصیلی، مشکلات
تحصیلی دانش آموزان، راهنمایی تحصیلی در روش های مطالعه، نقش کارکنان مدارس
و والدین در راهنمایی تحصیلی، پرونده تحصیلی، فنون مشاوره و مطالعه موردی در
راهنمایی تحصیلی، و راهنمایی تحصیلی از دیدگاه تحصیلی.

بخش دوم این کتاب طرز تشکیل برنامه راهنمایی تحصیلی را در چهار فصل بیان
کرده که عناوین آن به این قرار است: عوامل تشکیل برنامه راهنمایی تحصیلی، تشکیل و
گسترش برنامه راهنمایی تحصیلی، معرفی برنامه راهنمایی تحصیلی، و ارزشیابی از
برنامه راهنمایی تحصیلی. بخش سوم در هفت فصل به بررسی راهنمایی تحصیلی در
ایالات متحده آمریکا، فرانسه، انگلستان، بلژیک، سوئد، نروژ، و کشورهای عربی
می پردازد. بخش چهارم برنامه عملی در راهنمایی تحصیلی را بیان کرده و بخش پنجم در
شانزده فصل، تاریخ راهنمایی و مشاوره در ایران را بررسی کرده است. عناوین این فصل ها
عبارت اند از: گام های اولیه، تشکیل پرونده و روند گسترش و برنامه راهنمایی تحصیلی،
اصول و هدف های سازمان راهنمایی، امور راهنمایی و مشاوره، کادر راهنمایی در
مدرسه، عرضه خدمات راهنمایی در مقاطع مختلف تحصیلی، پرونده تحصیلی و فرم های
آن، آزمون ها و سایر ابزار راهنمایی، راهنمایی و فعالیت های حرفه ای، برنامه راهنمایی
بعد از انقلاب اسلامی، دوره بحران و رکود برنامه راهنمایی، دوره آغاز مجدد برنامه
راهنمایی، دوره رشد و شکوفایی خدمات راهنمایی، گسترش برنامه راهنمایی در جامعه و
سازمان ها، تشکیل انجمن علمی مشاوره و مراکز تحقیقاتی، نظام اجرایی برنامه
راهنمایی و مشاوره در دوره متوسطه.

۹. راهنمایی و مشاوره از دیدگاه اسلام

مطهری، محمدرضا، ۱۳۷۹، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ اول، قم، ۲۰۰ ص.

اثر حاضر مشتمل بر هشت فصل است. فصل اول با عنوان تاریخچه راهنمایی و مشاوره مشتمل بر این مطالب است: تعریف راهنمایی، تعریف هدایت، و عوامل مؤثر در پیدایش فکر راهنمایی و مشاوره. فصل دوم به اصول راهنمایی در اسلام پرداخته و فصل سوم به هدف‌های راهنمایی اختصاص یافته است. فصل چهارم با موضوع راهنمایی و مشاوره تحصیلی حاوی این مطالب است: تعریف راهنمایی و مشاوره تحصیلی، اهمیت علم و دانش در اسلام، راهنمایی و مشاوره در حوزه‌های علمیه، راهنمایی در برخورد با دانش‌آموزانی که دارای شرایط عادی نمی‌باشند، راهنمایی در جهت استفاده از اوقات فراغت، و راهنمایی در جهت انتخاب دوست.

در فصل پنجم با عنوان راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای به این نکات اشاره شده است: تاریخچه راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای، تعریف کار، بی‌کاری و مذمت آن در اسلام، و راهنمایی والدین در زمینه انتخاب شغل فرزندان. عنوان فصل ششم راهنمایی و مشاوره بهداشتی است و در فصل هفتم با موضوع راهنمایی و مشاوره خانوادگی به تاریخچه راهنمایی و مشاوره خانوادگی، مقررات زمان خواستگاری، و حقوق و وظایف هر یک از افراد خانواده بعد از تشکیل خانواده اشاره شده است. نویسنده در فصل هشتم پیرامون فنون و روش‌های مشاوره به این مطالب پرداخته است: تعریف مشاوره، هدف‌های مشاوره، اهمیت مشاوره، خصوصیات راهنما و مشاور از نظر اسلام، روش‌های راهنمایی و مشاوره در اسلام، و فنون مشاوره.

۱۰. راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی (مفاهیم و کاربردها)

شفیع‌آبادی، عبدالله، ۱۳۸۴، انتشارات سمت، چاپ پنجم، تهران، ۲۲۰ ص.
این اثر مشتمل بر پیشگفتار، هفت فصل و یک ضمیمه است. فصل اول با عنوان کلیاتی درباره راهنمایی و مشاوره به این مطالب پرداخته است: مشاوره، تعاریف راهنمایی و مشاوره، تفاوت‌های راهنمایی و مشاوره، تاریخچه راهنمایی و مشاوره، ضرورت راهنمایی و مشاوره، نظریه‌های مشاوره، و کاربردهای عملی راهنمایی و مشاوره. فصل

دوم با عنوان راهنمایی و مشاوره تحصیلی، دارای این مباحث است: تعریف راهنمایی و مشاوره تحصیلی، تاریخچه راهنمایی تحصیلی، ضرورت راهنمایی و مشاوره تحصیلی، اهداف راهنمایی و مشاوره تحصیلی، روش‌های اجرای راهنمایی تحصیلی، صدور توصیه‌نامه تحصیلی، نظام جدید آموزش متوسطه، شاخه‌های تحصیلی نظام جدید آموزش و پرورش، ملاک‌های هدایت تحصیلی، فرم‌های هدایت تحصیلی، پرونده تربیتی - تحصیلی، فرم‌های پیشنهادی، و روش‌های اجرایی مشاوره تحصیلی.

عنوان فصل سوم راهنمایی و مشاوره تحصیلی است که به این مباحث می‌پردازد: تعریف راهنمایی و مشاوره شغلی، تاریخچه راهنمایی شغلی، ضرورت راهنمایی و مشاوره شغلی، اهداف راهنمایی و مشاوره شغلی، رابطه راهنمایی شغلی با راهنمایی شغلی، شیوه‌های اجرای راهنمایی شغلی، و روش‌های اجرای مشاوره شغلی. در فصل چهارم با عنوان اطلاعات تحصیلی و شغلی این مطالب آمده است: اطلاعات تحصیلی و شغلی و نقش آن، اهداف اطلاعات تحصیلی و شغلی، اهداف اطلاعات شغلی در دوره‌های تحصیلی، اصول ارائه اطلاعات تحصیلی و شغلی، و نقش افراد در جمع‌آوری و ارائه اطلاعات تحصیلی. فصل پنجم با پرداختن به موضوع کار، شغل و حرفه به این نکات می‌پردازد: تعریف کار، تعریف شغل، تعریف حرفه، اهمیت کار کردن از دیدگاه فردی و اجتماعی، علل کار کردن، و عوامل مؤثر بر اشتغال مناسب. فصل ششم با هدف بررسی شغل و مشکلات آن از این مباحث یاد کرده است: تعاریف انتخاب، ترجیح و انتظار شغلی، مفاهیم انتخاب شغل، عوامل مؤثر در انتخاب شغل، ابعاد انتخاب شغل، مشکلات انتخاب شغل، سنجش انتخاب شغل، و نظریه‌های انتخاب شغل. فصل هفتم در طبقه‌بندی مشاغل به این مباحث اشاره کرده است: ضرورت طبقه‌بندی مشاغل، فواید طبقه‌بندی مشاغل، تعاریف و مفاهیم، و طبقات مشاغل.

نویسنده در ضمیمه کتاب با هدف آشنایی مشاوران با مشاغل، به ذکر و تعریف مشاغل مختلف پرداخته است.

۱۱. راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش

کوشافر، علی اصغر، ۱۳۸۵، نشر آیدین، چاپ چهارم، تبریز، ۱۶۸ ص.
این نوشتار دارای سه بخش است که در بخش اول آن این مطالب دیده می‌شود: تعریف

راهنمایی، خدمات راهنمایی، نقش مدارس در اجتماع، زمینه تاریخی راهنمایی و مشاوره، مقاصد راهنمایی در آموزش و پرورش، انواع راهنمایی، راهنمایی تحصیلی، استعداد، راهنمایی حرفه‌ای، الگوهای راهنمایی، اصول اساسی راهنمایی، کارکنان راهنمایی، مشاوره، روش‌های مشاوره، شناخت دانش‌آموزان و ضرورت آن در راهنمایی، فنون و روش‌های راهنمایی و مشاوره.

نگارنده در بخش دوم به این نکات پرداخته است: اهمیت تفاوت‌های فردی در تعلیم و تربیت و راهنمایی، شناخت و پرورش تفاوت‌های فردی، فراگیر، تعلیم و تربیت، راهنمایی، و نظریه‌های روان‌شناسی در اختلالات عاطفی کودکان. بخش سوم این کتاب دارای این موضوع‌ها است: مفهوم راهنمایی و مشاوره کودک، زمینه تاریخی، برنامه‌های مدارس خاص، تحقیقات درباره کودکان عقب‌افتاده هوشی، مشکلات رفتار، معلم، روان‌شناس، دانش‌آموز، و مشاور راهنمایی.

۱۲. راهنمایی و مشاوره گروهی

نوابی‌نژاد، شکوه، ۱۳۸۳، انتشارات سمت، چاپ اول، تهران، ۱۲۴ ص.
اثر حاضر در یک پیشگفتار و هفت فصل تنظیم شده است. فصل اول دارای این مباحث است: تعریف گروه، مبانی کار گروهی، تفاوت راهنمایی، مشاوره و روان‌درمانی گروهی، تاریخچه گروه‌درمانی، تاریخچه مشاوره گروهی، هدف و تعریف مشاوره گروهی، ماهیت کار گروهی، و اصول مشاوره گروهی. فصل دوم در زمینه ماهیت و فرایند مشاوره گروهی به این نکات اشاره کرده است: فرایند گروهی، فعالیت‌های گروهی، هدف‌های گروهی، محاسن و مزایای مشاوره گروهی، دلایل موفقیت مشاوره گروهی، ارتباط در گروه، ساختار گروهی، انواع گروه‌ها، گروه‌درمانی، موضوع‌های قابل طرح در مشاوره گروهی، انواع گروه‌ها و راه‌های برقراری ارتباط. فصل سوم با عنوان سازماندهی مشاوره گروهی از اصول سازماندهی، چگونگی تشکیل گروه‌ها در مدرسه، و مراحل تکاملی فرایند مشاوره گروهی یاد کرده است. فصل چهارم که به نظریه‌ها و رویکردهای مشاوره گروهی اختصاص یافته، حاوی این مطالب است: مبانی نظری گروه‌درمانی، رویکردهای مشاوره گروهی، مبانی نظری و فرضیه‌ها در مشاوره گروهی.

نگارنده در فصل پنجم موضوع رهبری در مشاوره گروهی را پیش کشیده و در آن به

این امور پرداخته است: تعریف رهبری، ویژگی‌های رهبری، رهبر گروه، ارتباط کلامی، ارتباط غیر کلامی، انتظارات و توقعات رهبر، و انتظارات و توقعات اعضا. وی در فصل ششم به پویایی در مشاوره گروهی پرداخته و از این مطالب یاد کرده است: عوامل مؤثر در پویایی مشاوره گروهی، ویژگی‌های گروه‌های مشاوره‌ای موفق، و موقعیت‌های دشوار و مشکلات در گروه. در فصل پایانی این اثر مشکلات گروهی و چگونگی تشخیص و مقابله با آن به میان آمده است. تشخیص مشکلات گروهی، محدودیت‌ها در مشاوره گروهی، بهبود کارایی گروهی، و شیوه‌های نظارت و ارزشیابی گروه از مباحث این فصل است.

۱۳. راهنمایی و مشاوره کودک

شفیع آبادی، عبدالله، ۱۳۸۳، انتشارات سمت، چاپ یازدهم، تهران، ۱۲۷ ص.
اثر حاضر دارای پیشگفتار و شش فصل است. فصل اول به تعاریف، راهنمایی کودک، مشاوره کودک، اهداف راهنمایی و مشاوره کودک، تاریخچه راهنمایی و مشاوره کودک، ضرورت راهنمایی و مشاوره کودک، اصول راهنمایی و مشاوره کودک پرداخته است. در فصل دوم از خصوصیات دوره شیرخوارگی، کودکانی و دبستانی یاد شده است. فصل سوم با اشاره به روش‌های ارزیابی رفتار کودکان از مشاهده، مصاحبه، پرسش‌نامه، مقیاس درجه‌بندی، شرح حال نویسی، گروه‌سنجی، و آزمون‌های روانی نام برده است. در فصل چهارم از نقش افراد مختلف همچون مشاور، معلم، والدین، مددکار اجتماعی، روان‌سنج و انجمن اولیا و مربیان در راهنمایی و مشاوره کودک سخن به میان آمده است. نگارنده فصل پنجم را با عنوان فنون مشاوره کودک آغاز و به این موارد پرداخته است: فنون مشاوره کودک، نظریه‌های مشاوره کودک، روش‌های تغییر رفتار کودکان، و بازی‌درمانی. وی در فصل ششم به شناخت و درمان مشکلات کودکان پرداخته و از ترس، ناخن جویدن، شب‌اداری، اوتیسم، حسادت، پرخاشگری، تیک، گوشه‌گیری، دروغ‌گویی، افسردگی، دزدی، و لکنت زبان نام برده است.

۱۴. روان‌درمانی و مشاوره گروهی

ثنائی، باقر، ۱۳۷۹، انتشارات چهر، چاپ سوم، تهران، ۱۹۳ ص.
عناوین نه‌گانه این نوشتار عبارت‌اند از: ۱. روان‌درمانی چیست؟ روان‌درمانی حرفه‌ای،

روان‌درمانی نهادی و روان‌درمانی گروهی. ۲. انواع گروه‌ها: گروه‌های راهنمایی، مشاوره و روان‌درمانی، مشاورت، رشد و تفکیک گروه‌ها. ۳. تصویری از روابط انسانی: روابط سالم و ناسالم، چارچوب روابط، اصول تغییر، بازخورد و بازبودن و انواع چارچوب‌های ممکن. ۴. زیربنای مشاوره و روان‌درمانی گروهی: نیازهای بشری، ارتباط بین نیازها و روابط آدمی، نیازها، روابط و تکامل و فرایند گروه و رفع مشکل. ۵. دوره‌های حیات گروه: مراحل تکامل گروه، الگوی اول و الگوی دوم. ۶. عوامل درمانی در «گروه‌درمانی»: ایجاد امید، عمومیت، انتقال اطلاعات، نوع دوستی، مرور درمانی گروه اولیه خانواده، رشد مهارت‌های اجتماعی، رفتار تقلیدی، یادگیری همنشینانه، همبستگی گروهی، تخلیه روانی، عوامل موجودی (اگزستانسیالیستی) و مراحل درمانی. ۷. ترکیب و تشکیل گروه: هدف در روان‌درمانی گروهی، انتخاب اعضا، ترکیب گروه، کمک-درمان‌گری، اندازه‌گروه، محل و اندازه‌گروه، محل و آرایش گروه، مدت، فراوانی، و عمر گروه. ۸. بازی‌درمانی گروهی: انتخاب و گروه‌بندی، اهداف و فنون، واقعیت‌آزمایی، محیط فیزیکی، مواجهه‌درمانی و درمانگر. ۹. مشاوره‌گروهی با معلولین: مشاوره‌گروهی با معلولین جسمی و عقب‌ماندگان ذهنی.

۱۵. سازماندهی و اداره خدمات راهنمایی و مشاوره (با تأکید بر ایران)

صافی، احمد، ۱۳۸۳، نشر روان، چاپ اول، تهران، ۲۱۲ ص.

این کتاب دارای پیشگفتار، ده فصل و ضمیمه است. فصل اول با بیان کلیاتی درباره سازمان و مدیریت مشاوره به این مطالب اشاره دارد: مفهوم و تعریف سازمان، عوامل مؤثر در ایجاد و گسترش سازمان‌ها، اهداف و انواع سازمان‌ها، ترکیب سازمان رسمی، ستاد و صف در سازمان‌های رسمی، ارتباط سازمان و اصول یا مراحل سازماندهی. فصل دوم به کلیاتی درباره مدیریت و چگونگی شکل‌گیری مدیریت مشاوره در جهان و ایران پرداخته است. در فصل سوم با عنوان سازمان راهنمایی و مشاوره و خدمات مختلف، از ویژگی‌های راهنمایی و خدمات آن بحث شده است. فصل چهارم برنامه‌ریزی خدمات راهنمایی و مشاوره را مطرح کرده و فصل پنجم از سازماندهی و ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در وزارت آموزش و پرورش سخن گفته است. نویسنده در فصل ششم مراکز مشاوره و مشاوره وزارت آموزش و پرورش را بررسی کرده و در فصل هفتم از سازماندهی و

ارائه خدمات مشاوره‌ای در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی یاد کرده است. وی در فصل هشتم به بیان سازماندهی و اداره خدمات مشاوره‌ای در شورای عالی جوانان پرداخته و در فصل نهم از سازماندهی و برنامه‌ریزی و ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در مؤسسات سخن به میان آورده است. فصل دهم این کتاب، نارسایی‌ها و مشکلات راهنمایی و مشاوره را در ایران بر شمرده و ۵۰ پیشنهاد برای کاهش آن ارائه کرده است. در بخش ضمایم کتاب، این موضوع‌ها دیده می‌شود: سوگندنامه مشاوران، قانون تشکیل سازمان روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران، آیین‌نامه وظایف و تشکیلات، اساسنامه انجمن مشاوره ایران، اهم وظایف مشاور در دوره متوسطه، خدمات مشاوره‌ای در دستگاه‌های دولتی، گزارش وضعیت خدمات مشاوره در بخش غیردولتی، فهرست و مشخصات برخی از بانک‌های اطلاعاتی مرتبط با خدمات مشاوره و روان‌شناسی، فعالیت‌های مستمر، آیین‌نامه‌های هدایت تحصیلی و اداره کل راهنمایی و مشاوره.

۱۶. کلیات راهنمایی و مشاوره

اصغری پور، حمید، ۱۳۸۰، انتشارات تمرین، چاپ هفتم، مشهد، ۱۹۲ ص.
ساختمان این نوشتار از دو پیشگفتار، راهنمای مطالعه کتاب، اهداف کلی، هفت فصل و ضمایم تشکیل شده است. نگارنده، فصل اول را که حرفه‌های یاورانه نامیده، با این مطالب می‌آغازد: ویژگی‌های رابطه یاورانه، تعاریف راهنمایی و مشاوره و روان‌درمانی، مقایسه راهنمایی و مشاوره و روان‌درمانی، تاریخچه خدمات راهنمایی و مشاوره، تاریخچه خدمات راهنمایی و مشاوره در ایران، انجمن مشاوران، راهنمایی و مشاوره از دیدگاه اسلام، اهداف راهنمایی و مشاوره و اصول اساسی راهنمایی. وی فصل دوم را به انواع و روش‌های راهنمایی و مشاوره اختصاص داده و از این موضوع‌ها یاد کرده است: راهنمایی و مشاوره تحصیلی، راهنمایی شغلی و حرفه‌ای، عوامل مختلف در انتخاب رشته تحصیلی و انتخاب شغل، راهنمایی و مشاوره خانوادگی، راهنمایی و مشاوره بهداشتی، خدمات راهنمایی و مشاوره از نظر اجرا و روش‌های مشاوره.

فصل سوم این اثر با عنوان فنون و روش‌های شناخت دانش‌آموز، از روش‌های مشاهده، واقع‌نویسی، مقیاس درجه‌بندی، پرسش‌نامه، شرح حال‌نویسی، گروه‌سنجی، مصاحبه و آزمون‌های روانی نام برده است. در فصل چهارم که از وظایف کارکنان

آموزشگاه در ارائه خدمات راهنمایی سخن گفته، به نقش مشاور، مدیر، معاون و مربی تربیتی در مدرسه اشاره کرده است. فصل پنجم مهارت‌های مشاوره را گفته و فصل ششم شیوه‌های تغییر و اصلاح رفتار را در سه قسمت بر شمرده است: تقویت یا نگهداری رفتارهای مطلوب، به وجود آوردن یک رفتار تازه، و از میان بردن رفتارهای نامطلوب. فصل هفتم با هدف آشنایی با پاره‌ای از مشکلات دانش‌آموزان دارای این نکات است: تعریف مفاهیم، عوامل مؤثر در بروز اختلالات رفتاری، طبقه‌بندی رفتاری دانش‌آموزان، نقش مدرسه در سلامت روان، و مراحل پیگیری یک مشکل تربیتی.

ضمایم این کتاب در بردارنده سه پیوست است: ۱. مسائل اخلاقی در راهنمایی و مشاوره؛ ۲. نظام جدید آموزش متوسطه؛ ۳. آزمون آدمک گودیناف.

۱۷. مبانی مشاوره و راهنمایی

مؤلفان: رابرت گیبسون و ماریان میشل، مترجمان: باقر ثنائی و همکاران، ۱۳۸۲، مؤسسه انتشارات بعثت، چاپ چهارم، تهران، ۳۴۸ ص.

اثر حاضر مشتمل بر هفت فصل است. در فصل اول به شکل‌گیری مشاوره و راهنمایی در آموزش و پرورش و پیدایش برنامه‌های مشاوره مؤسسات و نهادها اشاره شده است. فصل دوم با بررسی فعالیت‌های جاری و سنتی مشاوره از آن به یک حرفه‌یابورانه یاد و فعالیت‌های سنتی مشاور و اصول اساسی آن نیز بیان شده است. فصل سوم با عنوان نقش و عمل مشاور مدرسه مشتمل بر این مطالب است: برنامه‌های تربیت مشاور، تأییدیه برای مشاوران مدارس، نقش و عمل مشاور در محیط مدرسه، نقش معلم و مدیر در برنامه مشاوره مدرسه، رابطه مشاور با سایر متخصصان یابوری، الگوهای سازماندهی برنامه مشاور در مؤسسات آموزشی، و جهت‌گیری برنامه‌های مشاوره مدارس در آینده.

فصل چهارم این اثر با عنوان مشاوره در مؤسسات بهداشت روانی و سازمان‌ها، به انواع مشاوره پرداخته است. فصل پنجم به مشاوره فردی اختصاص یافته و در آن از نظریه‌های مشاوره، هدف‌های مشاوره، فرایند مشاوره، مهارت‌های مشاوره و مشاوره با اقشار خاص سخن به میان آمده است. مؤلف در فصل ششم با اشاره به فنون مشاوره گروهی، به تعاریف و توصیف‌ها، مشاوره گروهی، فرایند گروه، فعالیت‌های راهنمایی گروهی، فنون تصریح ارزش‌ها برای گروه، ارزش‌ها و مشاوره، و فنون تصریح ارزش‌ها

و خدمات مشاوره‌ای پرداخته است. وی در فصل پایانی کتاب خود با عنوان آزمون‌های استاندارد و ارزیابی انسان، از این مطالب یاد کرده است: معنای نمرات آزمون‌های استاندارد، ملاک انتخاب آزمون، انواع آزمون‌های استاندارد، و آزمون‌های مبتنی بر ملاک.

۱۸. مبانی و اصول راهنمایی و مشاوره

احمدی، احمد، ۱۳۸۳، انتشارات سمت، چاپ سوم، تهران، ۱۰۲ ص.
سرفصل‌های اصلی این کتاب عبارت‌اند از: تاریخچه راهنمایی و مشاوره، تعریف و اهداف راهنمایی و مشاوره، راهنمایی و مشاوره در اسلام، اصول راهنمایی و مشاوره، نقش و صلاحیت حرفه‌ای مشاوران، راهنمایی و مشاوره فردی، راهنمایی و مشاوره گروهی، راهنمایی و مشاوره خانوادگی، راهنمایی و مشاوره تحصیلی، راهنمایی و مشاوره شغلی، راهنمایی و مشاوره توانبخشی، راهنمایی و مشاوره در دبستان، راهنمایی و مشاوره در دوره راهنمایی، راهنمایی و مشاوره در دانشگاه، و راهنمایی و مشاوره در سایر مؤسسات.

۱۹. مشاوره در آیین علم و دین

فقیهی، علی نقی، ۱۳۸۱، دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۲۲۸ ص.
نگارنده، این اثر را بر یازده فصل استوار کرده است. وی در فصل اول با بیان تاریخچه مشاوره و راهنمایی، سیر مشاوره در اسلام و ایران را بررسی کرده است. فصل دوم را به مفهوم مشاوره و تمایز آن با روان‌درمانی اختصاص داده و در فصل سوم به اهمیت مشاوره در قرآن و احادیث پرداخته است. عنوان فصل چهارم تعریف مشاوره است و در فصل پنجم به برخی صفات مشاور از دیدگاه آیات و روایات اشاره شده است. در فصل ششم وظایف مراجع از نظر اسلام و در فصل هفتم اصول مشاوره و راهنمایی در اسلام تبیین شده است. انواع مشاوره و روش‌های آن در فصل هشتم آمده و در فصل نهم که استنباط روش‌های مشاوره از متون اسلامی نام گرفته، از ضرورت تبیین روش‌های مشاوره از دیدگاه اسلامی، راه‌های کشف روش‌های مشاوره در متون اسلامی و روش‌های مستفاد از سیره و رفتار معصومین - علیهم‌السلام - یاد شده است.

مؤلف در فصل دهم، مراحل انجام روش‌ها و فنون مشاوره را از منظر اسلام بیان و در آن به این مطالب اشاره کرده است: مرحله آغاز مشاوره، روش‌های تقویت اراده، روش

برخورد با پرخاشگری، پرورش اعتماد به نفس و روش برخورد با مشکل دروغگویی. وی در فصل یازدهم از اهمیت راهنمایی در اسلام، راهنمای شایسته، و انواع راهنمایی گفته است.

۲۰. مشاوره در مدرسه

مؤلفان: روبرت بور و همکاران، مترجمان: کرمی و برآبادی، ۱۳۸۳، انتشارات روان سنجی، چاپ اول، تهران، ۱۸۹ ص.

این اثر در ده فصل تنظیم شده است. فصل اول به زمینه مشاوره و روان‌درمانی در مدارس، تاریخچه مختصری از مشاوره در مدارس، مسائل مفهومی و اهداف کتاب پرداخته و فصل دوم به این مطالب اشاره کرده است: برداشتی کلی از مشاوره با کودکان، اهداف مشاوره، رهنمودهایی برای مشاور، باورهایی در مورد مراقبت روانی، و تعریف مشاوره. موضوع فصل سوم نظریه «مشاوره راه‌حل محور در مدرسه» است که به این مباحث اختصاص یافته: مفاهیم نظری اصلی برای مشاوران مدارس، کاربرد رویکرد سیستمی در مشاوره، شباهت‌های بین سیستم خانواده و مدرسه، زمان به وجود آمدن مسائل، و مداخله برای تغییر. عنوان فصل چهارم اهداف مشاوره و ساختار جلسه مشاوره است و فصل پنجم مهارت‌های اساسی مشاوره نام گرفته است.

نویسنده در فصل ششم از مداخله‌های مشاوره‌ای کوتاه‌مدت و سازنده با دانش‌آموزان و در فصل هفتم از مسائل قانونی و رازداری در مشاوره با کودکان سخن گفته است. وی در فصل هشتم با عنوان مدارس و آسیب‌ها (آمادگی، واکنش، بهبودی) به این مطالب اشاره کرده است: آمادگی در مدارس، استرس آسیب‌زا، PTSD (فاجعه) در کودکان و ارزیابی و طرح بهبودی از آن، و یک مطالعه موردی در زمینه فاجعه. فصل نهم با عنوان راه‌اندازی و اداره خدمات مشاوره‌ای مدرسه به این مباحث پرداخته است: مسائل عملی در راه‌اندازی سیستم خدمات مشاوره‌ای، صلاحیت‌های حرفه‌ای، رابطه مشاور مدرسه و دانش‌آموز، مشاوره در مدرسه به صورت مشارکتی، توصیه‌های کاربردی برای ارتقای سطح همکاری‌ها در مدرسه. فصل دهم، مشاوره در بافت مدرسه را ارزیابی کرده است.

۲۱. مشاوره کاربردی

شاکری، رضا، ۱۳۸۳، انتشارات سنابل، چاپ اول، قم، ۱۶۸ ص.
اثر حاضر شامل دو بخش و یک ضمیمه است. عنوان بخش اول کلیات مشاوره و دارای این مباحث است: تاریخچه مشاوره، تعریف مشاوره، انواع مشاوره، اهداف مشاوره، روش‌های مشاوره با توجه به زیربنای فلسفی، فنون مشاوره، مراحل روش انتخابی، تکنیک‌ها و مهارت‌های خرد در مصاحبه. بخش دوم این کتاب درباره مشکلات رایج و شیوه‌های درمان آن، به این مطالب اشاره دارد: وسواس، وسواس عملی، روش‌های مقابله و درمان وسواس‌های عملی، وسواس فکری، نمونه‌هایی از وسواس فکری، روش‌های مقابله با وسواس فکری، افسردگی، علل افسردگی، روش‌های مقابله با افسردگی، کمرویی، علل و عوامل کمرویی، روش‌های درمان کمرویی، اعتماد به نفس، روش‌های تقویت اعتماد به نفس و تست شخصیت کتل.
نویسنده در ضمیمه کتاب خود تست شخصیت ۱۶ عاملی کتل را از جهات مختلف معرفی کرده است.

۲۲. مشاوره و راهنمایی از دیدگاه اسلام

قائمی، علی، ۱۳۷۹، سازمان ملی جوانان، چاپ اول، تهران، ۳۲۸ ص.
این اثر، بر هفده بخش بنا شده که برخی عناوین این هفده بخش به شرح ذیل است:
آفرینش انسان، مراحل وجودی انسان، ابعاد وجودی انسان، طبیعت و مزاج انسان، غریزه و فطرت در مورد انسان، حالات مختل انسان، زمینه‌های علم و آگاهی، منابع علم و آگاهی، ماهیت راهنمایی و مشاوره از دیدگاه اسلام، نیاز به مشاوره، تاریخچه مشاوره و نقش پیامبران در آن، مشاوره در دنیای اسلام و سیره معصومین - علیهم السلام -، دیدگاه اسلام در مورد مشاوره، ضرورت و عمومیت مشاوره از نظر اسلام، فواید و اهمیت مشاوره از نظر اسلام، پیامدهای ترک مشاوره، توصیه اسلام به مشاوره، نکاتی که مشاور باید مراعات کند، آثار مطلوب مشاوره از نظر اسلام، آسیب‌پذیری انسان و نقش مشاوره در پیشگیری از آن، نقش مشاوره در هدایت انسان‌ها، نقش مشاوره در سازندگی و اصلاح زندگی، نقش مشاوره در پیشگیری از مشکلات، نقش مشاوره در درمان، ویژگی‌های شخصیتی مشاور از نظر اسلام، ویژگی‌های رفتاری مشاور، باورها و عقاید مشاور از نظر

اسلام، خصوصیات علمی مشاور، تجارب مشاور و نقش آن در فرایند مشاوره، تیپ‌های مراجعان و انواع مشکلات آنان، انتخاب مشاور، شرایط مشاور از نظر اسلام، نقش توکل به خدا در مشاوره، وظایف مراجع، وظایف مشاور در مقابل مراجع، پذیرش مراجع از نظر اسلام، مراحل مشاوره از نظر اسلام (آماده‌سازی، گوش دادن) بهداشت روابط مشاور و مراجع از نظر اسلام، شناخت‌های مورد نیاز در مشاوره، روش‌ها و ملاک‌های شناخت مراجع در اسلام، عوامل مؤثر در بهبود فرایند مشاوره، استمداد از خداوند، استمداد از دیگران، روش پیامبر اسلام در مشاوره، ضرورت ارجاع در مشاوره، اخلاق مشاوره، تفسیر و نتیجه‌گیری، دقت در جمع‌بندی، اعلام رأی و نظر، اهمیت امیدبخشی در مشاوره، خوددرمانی، روان‌درمانی و روش آن، وظایف مراجع بعد از پایان مشاوره.

۲۳. مشاوره و راهنمایی در تعلیم و تربیت اسلامی

حسینی، مهدی، ۱۳۷۵، مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر، چاپ دوم، تهران، ۳۴۴ ص.
کتاب حاضر در دو بخش و بیست و پنج فصل تنظیم شده است. بخش اول در یازده فصل به مشاوره در اسلام اختصاص یافته که مهم‌ترین عناوین آن به این شرح است: اهمیت مشاوره از دیدگاه قرآن و احادیث، نمونه‌هایی از مشاوره‌های معصومین - علیهم‌السلام - هدف‌های مشاوره و راهنمایی و موارد شور در اسلام، خصوصیات و وظایف مشاور در اسلام، وظایف مراجع در مشاوره، فنون مشاوره در اسلام، اهمیت تفکر، خودشناسی، توکل و توبه در مشاوره، نقش ایمان در مشاوره، فنون مشاوره با مؤمنان مذهبی، نقش ایمان در آرامش درونی، نقش تسلیم و رضا در مشاوره، نقش دعا و نیایش در مشاوره، نقش یاد خدا در آرامش درونی، فنون استفاده از دعا و یاد خدا در مشاوره.

نویسنده بخش دوم را با عنوان راهنمایی آغاز و در چهارده فصل به این مطالب اشاره کرده است: اهمیت راهنمایی در اسلام، اصول راهنمایی در اسلام، تفاوت‌های فردی در اسلام، روش مشاهده و مصاحبه در اسلام، نقش اطاعت در راهنمایی، روش‌های اطلاع‌رسانی، اهمیت اشتغال در اسلام، نکات اساسی در راهنمایی حرفه‌ای، مراحل تربیت در اسلام، راهنمایی در سنین پیش‌دبستانی و دبستان، نوجوانی در اسلام، حالات روانی در دوران بلوغ، راهنمایی نوجوانان و جوانان در اسلام، خصوصیات دوره میان‌سالی و بزرگسالی در اسلام، تقسیم اوقات شبانه‌روز در اسلام، اهمیت تفریح در

روایات، چگونگی گذراندن اوقات فراغت در اسلام، فعالیت‌های ممنوع در اوقات فراغت، راهنمایی در بهداشت روانی از منظر اسلام، آثار بد حسد، خشم، خجالت و بی‌حیایی، بدبینی و کینه‌توزی، نفاق و دروغ‌گویی، لجاجت و تکبر، تمایل شدید و از خود راضی بودن، حرص و عدم اتکا به سعی و تلاش، ناامیدی و عبوس بودن، و عدم اعتماد به نفس، راهنمایی دانش‌آموزان برای بهداشت روانی، اهمیت پدر و مادر در تربیت فرزندان از منظر اسلام، وظایف والدین در قبال فرزندان از دیدگاه اسلام (نامگذاری مناسب فرزندان، آموزش و پرورش فرزندان)، اصول تعلیم و تربیت در مدرسه، راهنمایی معلمان در تدریس از منظر اسلام، راهنمایی قرآن در کاربرد چشم و گوش در یادگیری، راهنمایی در روش‌های تربیت.

۲۴. مشاوره؛ مبانی روان‌شناختی

خدایاری فرد، محمد، ۱۳۸۱، نشر یسطرون، چاپ اول، تهران، ۳۰۸ ص.
این نوشتار بر هفت فصل بنا شده که عناوین آن به این شرح است: فصل اول با عنوان مشاوره چیست؟ دارای این مباحث است: تعاریف موجود در فرهنگ لغت، نگرش نسبت به مشاوره، تعاریف انتقادی مشاوره، هویت مشاوره، مشاوره به عنوان یک علم و مشاوره به عنوان هنر. فصل دوم تاریخچه مشاوره در ادیان یهودیت، مسیحیت، بودا، و اسلام را بررسی کرده و فصل سوم با نام مشاوره و فلسفه به مرز میان فلسفه و مشاوره و روان‌درمانی، موضوعات مشترک فلسفه و مشاوره، علت و معلول، دانش و آگاهی، ظاهر و حقیقت، عقل و عاطفه، استقلال یا خودتصمیم‌گیری و جهان‌بینی پرداخته است. عنوان فصل چهارم مشاوره و مذهب و مباحث آن به این شرح است: مطالعات روان‌شناختی رفتار مذهبی، اثر مذهب در بهداشت جسمانی و روانی، شخصیت و باورهای روانی، مذهب و سازگاری اجتماعی، کاربرد مذهب در مشاوره و روان‌درمانگری، یهودیت، مسیحیت، نقاط مشترک و متضاد مسیحیت و مشاوره غیرروحانی، آیین بودا، مذاهب دیگر، درمان به عنوان یک جست‌وجوی روانی - معنوی، اسلام، اصول مشاوره، و فرایند مشاوره دینی.

مؤلف در فصل پنجم به سراغ مشاوره و مفاهیم اجتماعی رفته و این مطالب را بررسی کرده است: توجیه‌های اجتماعی مسائل روان‌شناختی، برخورد روان‌شناختی با مسائل اجتماعی، طرح‌های تغییر روانی - اجتماعی، ارزش‌های مشاوره. وی در فصل ششم با

اشاره به هم‌خانواده‌های مشاوره از پند و اندرز، دوستی، مددکاری اجتماعی، و روان‌درمانی یاد کرده است. آخرین فصل کتاب که رویکردهای مشاوره نام گرفته، مشتمل بر این مطالب است: روان‌تحلیل‌گری، مشاوره‌آدلری، مشاوره‌های انسان‌گرا، درمان‌جو محوری، گشتالت‌درمانی، واقعیت‌درمانی، رفتاردرمانی و مشاوره‌شناختی - رفتاری، مشاوره‌شناختی - رفتاری، درمان عقلانی - عاطفی الیس، شناخت‌درمانی بک، مکتب التقاطی، خانواده‌درمانی، رویکردهای مبتنی بر نظریه‌های کلاسیک، و رویکردهای جدید خانواده‌درمانی.

۲۵. مشاوره: نظریه‌ها و کاربردها

مؤلف: جورج کریستینانی، مترجمان: رضا فلاحی و محسن حاجیلو، ۱۳۸۳، انتشارات رشد، چاپ چهارم، تهران، ۴۱۸ ص.

اثر حاضر در چهار بخش و چندین فصل تنظیم شده است. بخش اول که مقدمه‌ای بر فرایند مشاوره نام گرفته، دارای این موضوع‌ها است: تعاریف مشاوره، اهداف مشاوره، روند تکاملی حرفه مشاوره، زمینه‌های فعالیت حرفه مشاوره، مشاور به عنوان یک فرد، ارزش‌های مشاوران، و نقش مشاور. در بخش دوم این مباحث به میان آمده است: رویکردهای نظری مشاوره، پایه‌های اساسی مشاوره (پایه‌های فلسفی، جامعه‌شناختی و روان‌شناختی)، پایه‌های روان‌تحلیل‌گری مشاوره (نظریه زیگموند فروید، نظریه‌های نوفروردی‌ها، آلفرد آدلر، کارن هورنای، و سالیوان)، رویکردهای عاطفی (درمان مراجع محوری، گشتالت‌درمانی، درمان وجودی، و مشاوره کل‌نگر)، رویکردهای رفتاری - شناختی (درمان عقلانی - عاطفی الیس، مشاوره رفتاری، واقعیت‌درمانگری، تحلیل روابط متقابل، مشاوره مبتنی بر صفات و عوامل، روندهای جدید، و هیپنوتیزم‌درمانی).

عناوین بخش سوم عبارت‌اند از: خصوصیات رابطه یاری‌گرانه، روش‌ها و مهارت‌های مشاوره، مشاوره با جمعیت‌های ویژه، مشکلات ویژه مراجعان، نظریه‌های مشاوره شغلی (پیشرفت شغلی، فرایند مشاوره شغلی، و ابزارهای مشاوره شغلی)، تشخیص و سنجش. مؤلف در بخش چهارم با نام موضوع‌ها و روندها به این مباحث پرداخته است: نقش متغیر مشاور، ملاحظات اخلاقی در مشاوره، ماهیت الزامات اخلاقی، ملاحظات قانونی در مشاوره، اعطای مجوز به مشاوران، پژوهش و ارزشیابی در مشاوره.

۲۶. مفاهیم بنیادی و مباحث تخصصی در مشاوره (آموزش و کاربرد مهارت‌های خرد در مشاوره

فردی)

مؤلف: دیوید گلدارد، مترجم: سیمین حسینیان، ۱۳۸۳، انتشارات کمال تربیت، چاپ پنجم، تهران، ۲۴۵ ص.

اثر حاضر در شش بخش به این مباحث پرداخته است: بخش اول با سؤال چرا می‌خواهید مشاور شوید؟ آغاز و سپس رابطه مشاوره‌ای و مروری بر آموزش مهارت‌ها را دنبال می‌کند. بخش دوم که مهارت‌های خرد نام دارد به این نکات می‌پردازد: توجه به مراجع و استفاده از پاسخ‌های کوتاه، انعکاس محتوا و احساسات، شیوه‌های دیداری، شنیداری و احساسی، طرح سؤال، خلاصه کردن، قاب‌گیری یا شکل‌دهی مجدد، رودررویی (مواجهه)، مبارزه با عقاید خود - تخریب، بررسی راه‌حل‌ها، اقدام تسهیلی، و پایان دادن به جلسه مشاوره. عناوین بخش سوم که تجربه مشاور نام گرفته، عبارت‌اند از: فرایند یک جلسه مشاوره، بی‌واسطگی تجربه مشاوره، شخصیت انسان آن گونه که در جریان مشاوره پدیدار می‌شود.

برخی از حوزه‌های تخصصی مشاوره در بخش چهارم این کتاب آمده و در آن از مراجع عصبانی، مشاوره فقدان و سوگ، و مراجع خودکشی گرا سخن به میان آمده است. مؤلف بخش پنجم را به موضوع‌های عملی در مشاوره اختصاص داده و به این مطالب اشاره کرده است: آرایش اتاق مشاوره، نگهداری سوابق (یادداشت‌ها) جلسات مشاوره، و رازداری و اصول اخلاقی حرفه مشاوره. وی در بخش ششم با پرداختن به نیازهای خود مشاور از این مباحث یاد کرده است: نظارت و آموزش مداوم، آرامش خود مشاور، و پرسش‌نامه فرسودگی کاری گلدارد.

۲۷. مفاهیم و کاربردها در مشاوره با کودکان

حسین نژاد، محمد، ۱۳۷۹، انتشارات سپند هنر، چاپ دوم، تهران، ۲۷۵ ص.
این اثر نه فصل دارد که در فصل یکم آن نمونه‌هایی از مشکلات کودکان، عوامل ایجاد مشکلات در کودکان و مفهوم مشاوره آمده است. فصل دوم با عنوان فرایند مشاوره با کودکان، چگونگی کار مشاوران کارآمد و مراحل مشاوره با کودک را شرح داده است. فصل سوم با بحث از نظریه‌های مشاوره، نخست کارآمدترین رویکرد مشاوره و آن‌گاه

طبقه‌بندی نظریه‌های مشاوره را بیان کرده است. عنوان فصل چهارم مشاوره گروهی با کودکان و موضوع فصل پنجم بازی درمانی از جهات مختلف است. در فصل ششم روش‌های شناخت کودکان و اهداف و شیوه‌های ارزیابی کودک تبیین و در فصل هفتم نقش والدین و معلمان در مشاوره با کودک بررسی شده است. نویسنده فصل هشتم را با موضوع مشاوره با کودکان دارای مشکلات خاص آغاز و در ادامه به این مطالب پرداخته است: کودکان طلاق، کودکان در خانواده دوم، کودکان خانواده‌های تک‌والد، کودکان کلیددار، مشاوره با کودکان دارای والدین معتاد، مشاوره با کودکان درباره مرگ و مشاوره با کودکان راغب به خودکشی. وی فصل نهم را به راهکارهای مداخله‌ای برای حل تعارضات کودک با خود و دیگران اختصاص داده است.

۲۸. نظارت و راهنمایی آموزشی

نیکنامی، مصطفی، ۱۳۸۳، انتشارات سمت، چاپ پنجم، تهران، ۲۱۶ ص.
کتاب حاضر بر پنج فصل استوار است که در فصل اول آن مفاهیم نظارت و راهنمایی و در فصل دوم حیطة و نوع عملکرد نظارت و راهنمایی آموزشی آمده است. در فصل سوم مسئولان نظارت و راهنمایی آموزشی، نقش‌ها، پست‌ها و مقام‌های سازمانی بررسی شده و در فصل چهارم اصول و روش‌های نظارت و راهنمایی آموزشی به میان آمده است. مؤلف در فصل پنجم، مؤلفه‌های اصلی نظارت و راهنمایی آموزشی و آینده آموزش و پرورش را بیان کرده و در بخش ضمایم کتاب فرم‌های ارزیابی معلم از طرق مختلف را نشان داده است.

ژوبشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

۲۹. نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی
ترجمه، تلخیص و تألیف: ساعتچی، محمود، ۱۳۸۳، مؤسسه نشر ویرایش، چاپ دوم، تهران، ۲۹۹ ص.

این اثر در پانزده فصل، نظریه‌ها و عقاید بنیادی و راهبردهای کمک به مددجویان و مراجعان را بررسی کرده است. عناوین این فصول به ترتیب از قرار ذیل است:
درمان روان‌تحلیلی (با استفاده از نظریه‌ها و عقاید بنیادی و راهبردهای کمک به مددجو)؛ درمان آدلری؛ مشاوره، درمان و تغییر رفتاری؛ مشاوره متمرکز بر شخص؛

درمان گشتالتی؛ مشاوره، درمان و تغییر رفتاری؛ درمان عقلانی - برانگیزنده؛ واقعیت‌درمانی؛ درمان شناختی؛ مشاوره‌صفت - عامل؛ گروه‌درمانی؛ خانواده و زناشویی؛ روان‌درمانی اجتماعی و محیطی.

نویسنده در فصل پایانی اثر خود با عنوان کدام روش درمانی، کدام درمانگر؟ از مشکلات ارزیابی موفقیت در درمان و انتقادات آیزنک در اثربخشی روان‌درمانی سخن به میان آورده است.

۳۰. نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی

نوابی‌نژاد، شکوه، ۱۳۸۳، انتشارات سمت، چاپ اول، تهران، ۱۵۸ ص.
کتاب پیش رو در سیزده فصل به نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی پرداخته که عناوین فصول آن به شرح ذیل است.

فصل اول: عوامل درمانی. فصل دوم: نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی شامل ماهیت نظریه، تعریف نظریه، رابطه دیدگاه‌های مشاوره و روان‌درمان با دیگر نظریه‌های روان‌شناختی، و نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی گروهی. فصل سوم: نظریه‌ روان‌نمایشی (سایکودراما). فصل چهارم: گروه‌درمانی با رویکردهای روانکاوی شامل چکیده‌نظریه روان‌کاوی، تفاوت بین گروه‌درمانی و روان‌کاوی در گروه، اهداف و سازماندهی گروه، جلسات درمانی، مقاومت، خواب، رؤیا و تداعی معانی، فعالیت و تظاهر به رفتار، فرایند پیشبرد کار در گروه، و نقش روان‌کاو یا رهبر گروه. فصل پنجم: گروه‌درمانی با رویکردهای رفتاری شامل چکیده‌نظریه رفتاردرمانی، تعریف مشاوره گروهی رفتاری، دلایل فرضیه‌ها، و مراحل اساسی رفتاردرمانی، فنون مشاوره گروهی رفتاری، ویژگی‌های رهبر گروه و محدودیت‌های رفتاردرمانی گروهی. فصل ششم: گروه‌درمانی با رویکرد مراجع - محوری شامل چکیده‌نظریه مراجع - محوری، تعریف و اهداف درمان گروهی، گزینش اعضا و ترکیب گروه، طول مدت جلسات گروهی، ویژگی‌های رهبر گروه. فصل هفتم: گشتالت‌درمانی گروهی مشتمل بر چکیده‌نظریه درمانی گشتالت، گشتالت‌درمانی در گروه، مبانی نظری، اهداف، و فرایند گروهی در گشتالت‌درمانی، ویژگی‌های درمانگر گشتالتی، و فنون گشتالت‌درمانی. فصل هشتم: گروه‌درمانی با رویکرد وجودی حاوی چکیده‌نظریه درمان وجودی، رویکرد وجودی و

گروه‌درمانی، اهداف روان‌درمانی وجودی، موانع مشارکت صحیح در گروه، و فرایند گروهی. فصل نهم گروه‌درمانی با رویکرد منطقی-عاطفی-رفتاری دارای چکیده نظریه منطقی-عاطفی-رفتاری، تعریف گروه‌درمانی، اهداف درمانی، و ویژگی‌های درمانگر و مشاور. فصل دهم: واقعیت‌درمانی گروهی با این مباحث: چکیده نظریه واقعیت‌درمانی، واقعیت‌درمانی گروهی، مبانی نظری واقعیت‌درمانی، نیازهای اساسی، دو شیوه اساسی زندگی، اصول واقعیت‌درمانی، و نقش رهبر در فرایند گروهی. فصل یازدهم: گروه‌درمانی با رویکرد تحلیل تبادلی متشکل از چکیده نظریه تحلیل تبادلی، گروه‌درمانی با رویکرد تحلیل تبادلی، مبانی نظری تحلیل تبادلی، هدف درمان، فرایند گروهی، فنون و روش‌های درمانی، نقش و کارکرد رهبر گروه، و محدودیت‌های درمانی. فصل دوازدهم: گروه‌درمانی با رویکرد تحلیل شناختی دارای چکیده نظریه تحلیل شناختی-رفتاری، گروه‌درمانی شناختی، هدف درمان، درمان شناختی اختلالات روانی، نقش درمانگر، رابطه درمانگر و مراجع، فرایند درمانی، فنون شناختی، فنون رفتاری، و کاربرد شناخت‌درمانی.

فصل سیزدهم: گروه‌درمانی با رویکرد جامع یا انتخابی با چکیده نظریه انتخابی یا جامع، مشاوره انتخابی، دیدگاه جامع، رابطه مشاور و مراجع، و فنون و روش‌های درمانی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی